Ч. 117 (10.794). Львів, субота 29. травня 1926. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

## В непевному ожиданні.

**В повіні нарад і ухвал. — ППС., НПР. і Жиди за кадидатурою Пілсудського. — Загадочне становище „Пяста“. — Цікава відозва Вітоса до селян. — Таємничі наради й ухвали ЗЛН., ХН. і ХД. — Як відмовляється б. нам. Бобжинський. — Пілсудський проти диктатури.**

*Варшава, 28. травня 1926.*

Кульоари сойму і ціла столиця в непевному ожиданні. Радять усі соймові клюби або їх президії включно зі своїми політичними комісіями. Про становище тих чи инших клюбів і груп ходять ріжні поголоски, що вносить ще більше напруження і в так уже напружену атмосферу.

Вчора відбулося повне засідання клюбу ППС., на якому принято до відома звідомлення президії клюбу й однодушно рішено голосувати за кандидатурою марш. Пілсудського на президента держави.

Також НПР., що в більшій части рекрутується з Познанщини, заняла вчора на засіданні свого клюбу подібне становище. Комунікату про це не видано, але для нікого не є таємницею, що ця партія голосуватиме теж за Пілсудським. Клюб НПР. продовжатиме дискусію в неділю 30. травня.

Клюб „Пяста“ оголошує такий комунікат: „Пяст“ радив учора над положенням у звязку з Нац. Зібранням і поручив управі клюбу, щоби на 30. ц. м. на остаточне засідання прийшла з відповідними внесками в справі кандидатури на президента Річипосполитої, беручи під увагу потребу зединення акції і добро цілої Польщі“. Зачувати, що клюб „Пяста“ голосуватиме в трьох четвертих за Пілсудським (рахують на 40 голосів).

У звязку з тим цікаво буде подати дещо з відозви Вітоса до селян, поміщеної в найновішому числі „Пяста“. Вітос стверджує в цій відозві, що він не прямував до влади, чого доказом є те, що він зазначив, що обняття влади Пілсудським уважає за річ для держави пожадану, хоч це не сталося на основі права. Дальше Вітос присягається (хто хоче, нехай вірить! — прим. складача), що він в часі свойого дворазового урядування не взяв ані для себе ані для своєї родини ні сотика з державної каси. Свою відозву кінчить Вітос апелем до своїх прихильників, аби держалися дальше цупко прапору „Пяста“.

Радив учора цілий день і Жидівський Клюб. Вечером видано такий комунікат: „Жидівський Клюб голосує на випадок виставлення кандидатури марш. Пілсудського на президента Річипосполитої за тою кандидатурою.“

Нема сумніву, що ЗЛН на свойому вчорашньому конспіративному засіданні усталив назвища кандидатів правиці на становище президента держави. Одначе ці назвища держать у таємниці. В соймових колах кажуть, що в гру можуть тут входити тільки два назвища: Роман Дмовський або Гнат Падеревський. ЗЛН ділає тут в порозумінні з дубадеками і хадеками, які держать свої ухвали також в таємниці. Всеж таки відомо, що між обома останніми групами є великі ріжниці в поглядах на теперішнє положення.

Цікаво мотивує відмову приняти кандидатуру на становище президента держави б. нам. Галичини д-р М. Бобжинський. Він заявив коротко, що кандидатури приняти не міг би, бо не міг би зложити присяги на теперішню конституцію.

„Матен“ містить велике інтервю з марш. Пілсудським, в якому він заявляє, що кандидуватиме на становище голови держави. Про агітацію в Познанщині він думає, що вона не є небезпечна. В Познанщині Німці сильно вплинули на обичаї і цілість характеру польського населення. До того ця провінція не потерпіла у війні, що викликує деяку завість Поляків з инших займанщин, але від того ще далеко до небезпеки сепаратизму. Не боїться Пілсудський і фашизму, бо не вірить, аби він міг у Польщі принятися. В справі заграничної політики бажає Пілсудський одного: мира, хоч на випадок нападу Польща зуміє оборонитися. Кінчить Пілсудський так: „Я людина сильна, люблю сам рішати, але як погляну в минуле свого народу, то не вірю, аби можна було ним володіти по диктаторськи, з палкою в руці. А в тім і я сам палки не люблю“.

## Після вбивства отамана Петлюри.

*Париж, 27. травня.*

У вівторок між год. 4 і 5 попол. улицею Рі Ст. Мішель (у Квартір Лятен) ішов отаман Петлюра. Колиж хотів перейти на другий бік, посеред дороги приступив до нього чоловік без капелюха, в робітничому одязі, крикнув: „Ти тут, убийнику!“, добув бравнінг і стрілив тричі. Коли тяжко ранений старався встати, убийник стрілив іще двічи. Потім поліція арештувала його.

На комісаріяті зізнав, що називається Самуїл Шварцбарт, родом із Смоленська. В 1917 році був у Росії, їздив із французькою місією на просторі Петроград-Одеса, бачив знищення, які за собою оставляли війська Петлюри. З України виїхав до Польщі, відтам до Франції. У Парижі працював як годинникар.

Коли довідався, що до Парижа приїхав Петлюра, рішився вбити його, щоби „помстити невинно пролиту кров соток тисяч жертв“. Тому купив револьвер і в вільних від заняття хвилях слідкував Петлюру. Тому два тижні стрінувся з Петлюрою на вулиці око в око. Але Петлюра йшов іще з двома жінками, тому Шварцбарт не стріляв. Вівторок стрінув Петлюру самого й виконав намір. Учинку свого не жалує, бо переконаний, що то лише „акт справедливости“, за який готов заплатити життям. До ніяких політичних партій не належить. Шварцбартова жінка, візвана на комісаріят, сказала, що не знала про плян свого чоловіка. Говорив він, що правда, про „злочини“ Петлюрівців, але ніколи не виявив їй свого наміру.

Є несправджені вістки, що Шварцбарт одержав французьке горожанство, бо добровільно служив у французькій армії.

### Голоси жидівської преси.

„Гайнт“ у статті п. з. „Петлюра“ каже, що імя Петлюри записане кроваво в усіх жидівських серцях, так як Хмельницького, Гонти й ин. Караюча рука після кількох літ доконала свого діла. Роля Петлюри в історії пролитої невинно жидівської крови на Україні жде ще історика, щоби освітлив того соц.-демократа і соц.-федераліста, що стався найкровожаднішим із усіх отаманів. Чоловік той перший створив на Україні інституції жидівської автономії з окремим міністерством для жид. справ, а рівночасно „купався у морі жид. крови“. Не дасться ще устійнити безпосередньої і свідомої вини Петлюри в різні Жидів. Можливо, що не хотів попасти у конфлікт із своїми кровожадними ватагами. Мав до вибору втратити в них популярність і тим загрозити своє становище, або заплатити за нього жидівською кровю. Вибрав другу можливість. „Ми не є людьми помсти, тимбільше кровавої. Противимося кождому проливу крови, який би його мотив і не був. Але хоч не оправдуємо, то розуміємо того Жида зі Смоленська“.

Жидівська „Вінер Моргенцтг“ у статті „60.000 жидівських свідків“ пише, що назвище Петлюри вже майже забулось, але не забула його жидівська суспільність, головно Жиди з України, які оплакують своїх на цвинтарях цілої України.

## Сумна вістка.

**Кирило Кахникевич,**

**радник, визначний український публіцист, орґанізатор і основник численних українських культурно-освітних орґанізацій, неструдженний діяч на полі економічного визволення українського народу,**

помер дня 27. травня 1926 у Львові в 76. році життя.

Похорон відбудеться в суботу, дня 29. травня в год. 4. попол. з дому при вул. св. Йосифа ч. 4. на Личаківський цвинтар.

## Біржа.

### Гроші.

Тенденція для ефективного доляра в приватних оборотах неодностайна. Перед полуднем був зважковий курс. Рано торгували доляром по курсі 11·45, перед полуднем підніcся до 11·67, пополудні обнизився знов до 11·48—11·50. Канадійський доляр 11·32—11·36. Банковий максимальний курс 11·16 був нереальний. Польський Банк „платив“ доляри по 11 зол.

### Збіжжа.

На біржі трансакції в житі і бараболі провизорії до саджения. Пошукують вівса. Достаточна подача пшениці і жита при відповіднім зацікавленні. Тенденція на загал удержана, для вівса зважкова. Настрій оживлений.

Жито 32·00—33·00, бараболя 3·80—4·00, пшениця біла 53·50—54·50, пшениця червона 57·00—58·00, ячмінь пастівний 25·00—26·00, овес 35·00—36·00.

## Носій великої ідеї.

**З приводу вбивства С. Петлюри.**

З несподійною смертю Симона Васильовича Петлюри, б. Головного Отамана військ і голови Директорії УНР. зійшла зі світа маркантна постать українського патріота, носія великої ідеї державної незалежности українського народу. Злочинна рука божевільного чи якогось підставленого оруддя, частуючи Покійного револьверовими кулями на вулицях Парижа, перетяла нитку незвичайно рухливого, стихійно-активного життя людини великої віри, великої амбіції й великої посвяти.

Зі смертю С. Петлюри не стало головного представника української національно-демократичної політичної еміґрації, не стало діяча й борця, який для богатьох кол великоукраїнського громадянства був цілою програмою, а для деяких є ще нею й досі. З іменем С. Петлюри звязаний чималий шмат найновішої історії. Не будучи його прихильниками, головно з огляду на його політику у відношенні до західно-українських земель та з огляду на його не все підхожу тактику, все таки вважаємо своїм обовязком зупинитися на цій трагічній постаті. А велич його трагедії поглиблює ще та обставина, що не поклав він голови на полі бою, тільки згинув зі скритовбийчої руки, ковтаючи гіркий хліб еміґрації.

Сьогодня вже маємо ближчі дані про скритовбийника. Є ним, як і слід було сподіватися, російський Жид Сам. Шварцбарт, який віддав до своєї жертви три стріли, коли Петлюра переходив улицею, а трьома кулями почастував ще лежачого на землі й облитого кровю. Фанатизм і звірськість злочинця були мірилом тієї страшної вибухової ненависти, яка до особи Покійного панувала в російських і російсько-жидівських колах. Шварцбарт мотивує свій вчинок поголосками про переслідування Жидів на Україні ще в р. 1917, переслідування, ніби то спричинення С. Петлюрою. Очевидно, подані Шварцбартом мотиви свого вчинку є наскрізь безосновні. В році 1917 не було ніяких переслідувань Жидів на Україні, а якщо були, то тільки з боку збільшовичених салдатів, що вертали з полудневого й західного фронту, а на яких тільки що творена українська влада (Генер. Секретаріят) взагалі, а С. Петлюра зокрема не мали ніякого впливу. Зрештою, в добі революції й горожанської війни важко обвинувачувати й робити відповідальною одну особу, тим більше, що С. Петлюра за весь час виконування влади постійно видавав прикази й накази та розпорядки проти яких-небудь виступів, звернених проти жидівського населення, яке зрештою у великій більшости стояло за Москвою проти українських визвольних змагань. Годиться додати, що в „Заповідях українському козакові“ тойже самий Петлюра наказував: „Не терпи серед себе насильників, грабіжників і злодіїв, бо паршива вівця всю отару псує“ (зап. 8-ма) — або: „Стався добре до населення, серед якого ти перебуваєш: не грабуй, не гвалтуй і самочинно не реквіруй“ (зап. 9-та).

свиа кипльоматія жінки, яка на ніч зачиняла ще двері від кухні, мусіла бути не понутру Колтунові, який одної темної нічки вгатив сікачем свого комірника, коли він ішов спати на його давнїше місце. За це сидїтиме місяць у вязниці, де певно роздумуватиме над химерними примхами подружого трикутника, в якому не всі кути є рівні.

**— Катастрофи.** Японський вулькан Токачі, на острові Гоккайдо, вибух з такою силою, що залив лявою простір 20 квадр. кіл. До цього часу є 1000 убитих та ранених на одній острові; доля мешканців сусідних островів невідома. — У Мюнхені на залізничій стациї зударились дня 26-го ц. м. два поїзди; 25 осіб убитих, чимало ранених. — У варшавській фабриці муніції „Заґвожджон" повстав вибух; кільканацять ранених.

**— Важне для власників поліс, обезпечених у закордонних Товариствах.** Дня 9. травня н. р. у Львові вибрано „Комітет обезпечених життєво у закордонних Товариствах", котрий має за ціль зареєструвати всіх пошкодованих власників життєвих поліс, обезпечених у закордонних Товариствах. Просимо в власнім інтересі всіх тих, котрі мають життєві поліси закордонних Товариств, щоби найдальше від 31. травня до 5. червня н. р. зголосили до Комітету у Львові при вулиці Рутовського ч. 13 партер (Консум „Відродження") в годинах від 5—7 з полудня, свої претенсиї, подаючи числа поліси, назву Товариства, квоту обезпечену і дату платности поліси. Пошкодованих власників замешкалих на провінції просимо надіслати такіж інформації з докладною адресою та коштами на переписку і делеґацію 2 зол. на згадану адресу.

**— Ucrainica.** „Праґер Прессе" в 22. ц. м. приносить у фейлєтоні переклад новелї Стефаника „Земля". В ч. з 23. ц. м. того самого щоденника находимо статтю Вл. Т. Віслоцького п. з. „Поляки на славянському конґресі 1848 р." Автор подає до відома, що в бібліотеці Оссолїнських у Львові найдено перед роком протоколи нарад т. зв. польсько-української секциї конґресу, які він описує, зазначуючи, що цілий рукопис приносить багато цінного матеріялу до історії першого славянського конґресу, а з окрема до історії польсько-українських взаємин того часу. Віслоцький заповідає публікацію тих протоколів разом з актами і прив. листами кн. Юрія Любомирського, визначного члена конґресу, і каже, що видання того рукопису причиниться до повної реабілїтації Поляків і їх ролї на празькому конґресі і виявить, що участь і діяльність їх у тому конґресі була наскрізь позитивна.

**— Польське шкільництво в Чехословаччині.** Горстка Поляків у чехословацькій республиці має такі школи, удержувані державою: 75 народніх шкіл з 265 клясами, 9550 учнями і 327 учителями і 2 виділові школи з 17 клясами і 18 учителями. Крім того є ще такі школи на удержанні „Польської Мацержи Школьної в Чехословаччині": 5 нар. шкіл, 5 виділових шкіл, 1 реальна ґімназія, 1 вчительська семинарія, 10 торговельних і ремісничих шкіл, школи домашнього господарства й ин.

**— 80.000 власників радія в Чехословаччині.** Число власників радія в Чехословаччині зросло з 16.000 у листопаді м. р. на 80.000 Обчисляють, що з одної радіотелєфонічної стациї користає пересічно 4 особи, значить — аматорів радія в Чехословаччині є понад 300.000.

**— Факірські подвиги в Берлині.** Берлінські щоденники повідомляють, що там продукувався на днях в одному ресторані німецький факір Тайму, родом зі Швабії, що казав прибити себе до образа і так показував себе заінтересованій публиці. Йому вбили наскрізь два цвяхи у ноги і два у руки і на диво кров ледви показалася з його тіла. Запрошена на це видовище публика поводилася ріжно: мущини (а між ними й один журналїст) мліли на вид вбивання цвяхів, а жінки облягали факіра так щільно, що їх ледви була в силі здержати поліция. Тайму заповів, що видержить в такому стані 168 годин, але виратувала його від тої „приємности" поліция з уваги на публику, в якій під впливом баченого будилися найдикші інстинкти.

**— Чорна сотня при роботі.** У Львові розкидано летючки, якими скликується польську студентську молодь на загально-академічне віче (на 28. ц. м. в 7-мій год. веч. в салі Тов. Педаґ.). Те віче звернене проти Українців. Молоді чорносотенні „патріоти" взивають „кресових" Поляків до боротьби проти якоїнебудь думки про зміну страшного польського режіму. Мовляв, польській державі погрожує анархія, шумовиння загрожує „правному" порядкові, товчуться аґенти більшовизму, а ліві партії торгують „польською землею". ППС. „виразно змагає до відірвання від нашої держави Малопольщі Східної, наразі у формі тзв. територіяльної автономії та створення гнізда протидержавної діяльности — руського університету у Львові". Цим змаганням, що підривають польську державність, мусить протиставитися польська молодь. На порядку денному віча: Справа автономії „Малопольщі Східної", боротьба з комуністичною аґітацією та внесення й інтерпеляциї. Ось чим журиться, що найбільше долягає „ідейній" польській молоді, що заставляє її переліцитовуватися в чорносотенстві з огидної памяти пуришкевичівщиною. Тільки так далі, а правний „порядок" буде тріюмфувати.

**— З кіна.** У кіні „Марусенька" йде сензаційна сальонова драма фабрики „First National" п. з. „Маріонетки долї", а крім цього комедія. У кіні „Лев" велика фільма п. з. „Авантурниця зі Сінґапур".



**Дня 30. травня 1926. р.**
відбудеться у великій салі „Народнього Дому" у Львові

## Святочна Академія

**з нагоди 15-ліття іnстнування Українського Пласту і 10-ліття смерти Івана Франка.**
1787 2—2

**Початок з ударенням 12-ої год.**

# Відозви і комунікати.

### До українських нотарів і адвокатів!

Після розгрому з 1919 р. польська суспільність звела рахунки зі своїми дійсними і мнимими ворогами. Суди, вязниці, розстріли.. Ці орґії дикої зненависти й відплати тягнуться вже 7 літ, нині може в дечо лаґіднішій формі, як в початках, та одначе в не менше дошкульній. Зразу жертвою їх падало безпосередньо життя і свобода наших громадян, нині загачається їх в нетрі Польщі, щоб довести їх повільно до смерти моральної, або відбирається їм незаконно можність істнування, щоб довести їх і їх сімї повільно до смерти фізичної, а то й до божевілля.

Українська суспільність зразу, перед — так сказатиб — фізичними ударами в свій одноцілий орґанізм, в своє тіло, боронилась; вона орґанізувала правну оборону, матеріяльну й моральну поміч; а відтак, коли устали болючі фізичні удари, перестала цікавитися своїми членами, перестала думати про те, що коли кров сходить з її членів, хоча й без доймаючого болю, цілий орґанізм непомітно ослабає і наближується до невмитучої смерти.

Нині оплакує кровю один з кращих членів української палєстри і У. Г. А. Ціла його вина, як її формулують народові жандарми, це „bardzo gorliwy udział w rzędach ukraińskich" (як акти прев. апел. суду у Львові). За те, що в хвилі величних змагань народу служилось йому тілом і душею, треба було перейти цілу Голгофту. Вже ось 6 літ! Умово недужа дружина і 5 дрібних дітей без куска хліба, а він, голова родини, як травлена собака інкоґніто скидається тимчасом роками по нетрах корінної Польщі, щоб не попасти в руки розлючених жандармів; бо треба жити, коли не для себе, то для сімї, коли не для теперішности, то для майбутности. А відтак тюрма, врешті воля хоча і в малопольській клїтці, але воля в голоді, воля, що несе тільки муку, коли приходиться глядіти на хору дружину й нагі діти.

Людині цій треба дати коли не безпосередню матеріяльну й моральну поміч (що останню в формі почнення всіх можливих кроків, що довелиб до якнайскорішого реституування його в його правах) — то негайно й безумовно **фахову працю і заробіток**, який старчив би на покриття конечних життєвих потреб, його хорої дружини й дітей. Цю людину, цього товариша, іспитованого нотар. кандидата, я знаю. І я не прибільшую: робітник першорядний, який себе в роботі щадити не вміє, душа хрустальна, людина в кожному цалі.

Не хочу ані на момент сумніватися, що цей мій поклик до совісти навіть не національної і не клясової, на марно не піде. З точнішими справами щодо особи потребуючого, з грамотами й сиґнатурами актів на жадання не забарюсь.

**Василь Дяків,**
нотар у Немирові.

**Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!**

## ☦ Посмертна згадка.

**Еміліян Ляшецький**, судовий радник у Самборі, помер по короткій недузі дня 10. травня ц. р. Величаві похорони відбулися дня 12. травня ц. р. при співучасти майже всеї місцевої української інтеліґенції. Багато вінків з синьожовтими лентами від ріжних місцевих українських установ та численна участь на похороні їх членів свідчили яскраво про глибоку пошану й любов до Покійника, про його ідейність та педантерію, про його щиру любов до свойого народу, з яким він ніс разом терневий вінок і задля якого він перетерпів 8 місяців у Домбю і Берестю (в 1919 р.), де стратив багато свого здоровля.

Покійник належав до найкращих і високопатріотичних одиниць між нашою українською інтеліґенцією. Будучи начальником суду в Старій Солі від 1909 до 1919 р., працював увесь час разом зі своєю дружиною, Вп. п. Ольгою Ляшецькою, біля розвитку місцевої читальні „Просвіти", яка завдяки їх моральній і матеріяльній підтримці та щирій праці піднялася до високого культурного рівня. Тому його память вкорінилася глибоко в серця старосільських громадян, які не жалували труду і прибули з вінком до Самбора на похорони, щоб віддати Покійному останню прислугу і в цей спосіб засвідчити Йому свою дяку. Нехайже українська земля, яку він так щиро любив, буде Йому пером!
1800 1—1

## ОПОВІСТКИ.

**Український Наддніпрянський Хор під управою Дм. Котка.**
Субота 29.V. Станиславів.
Неділя 30.V. Станиславів.
Понеділок 31.V. Галич.
Вівторок 1.VI. Ходорів.
Середа 2.VI. Ходорів.
Четвер 3. VI. Жидачів.
Пятниця 4. VI. Жидачів.
Субота 5. VI. Рогатин.
Неділя 6. VI. Рогатин.
Понеділок 7. VI. Бережани.
Вівторок 8. VI. Бережани.
Середа 9. VI. Підгайці.
Четвер 10. VI. Тернопіль.
Початок о год. 8·30 вечером. Ціни сильно знижені. 1659 22—?

**Вистава творів Івана Франка** в Національному Музеї у Львові, вул. Мохнацького ч. 42 відчинена щодня від 10-ої год. рано до 4-ої. В пятницю дня 28-ого проведе по ній з обясненнями директор Музею І. Свенціцкий о 2-ій год. Закриття вистави 13-го червня. — Вступ 1 зол., для учнів і робітників 0·30 зол. 1804 1—1

**Загальні Збори української Бурси ремісничо-промислової** заповіджені на 30. травня н. р. відкладаються з огляду на Святочну Академію з нагоди 10-тиліття смерти Івана Франка, на день 13. червня ц. р. в оголошеній годині, місці і з тим самим порядком нарад. 1804 1—1



## Конкурс.

**Виділ філії Т-ва „Просвіта" в Новім Санчи** розписує конкурс на посаду господині при місцевій бурсі. Першенство мають старші жінки, бездітні вдови по священиках, учителях, урядниках. Винагородою буде: мешкання, харч, світло, опал. Речинець вношення подань до 30. червня 1926. Пояснення письменно на адресу: Філія Т-ва „Просвіта", в Новім Санчи, вул. св. Кунеґунди ч. 6.
Новий Санч, дня 27. травня 1926.
1802 1—1 *Виділ філії.*

**Ширіть наш часопис!**





За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

Тим політичним підкладом Махар тільки „оправдує“ Франкову статтю, бо „літературна аргументація Франка, по його думці, є слаба і в найвищім степені несправедлива“. „Коли Міцкевич писав Валенрода, його становище як Поляка і людини було але, далеко гірше, ніж сьогодні Франка“ — аргументував чеський критик.

Далі Махар зазначував, що „ідея зради“ є лише „незначним епізодом“ (крім одного Валенрода!) в Міцкевичевій творчости і що ця сама ідея є й у инших творців світових літератур: Шілера, Гебеля, Чеха, Верхліцького, Зеєра й ин., але ніхто не зве їх „поетами зради“, яким не є (виключно!) й Міцкевич — польський національний поет!“

Вкінці Махар зазначує зі сарказмом: „Що пани Поляки зуміють бути, не зважаючи на свойого їдовитого Валенрода, й добрими чорножовтими патріотами, бачить д-р Франко на сучасних передлитавських державних мужах, бачить і на правительственій правиці парляменту... Д-р Франко вщипив своїх ворогів як політик — кінчить Махар свій фейлетон, — але ранив себе сам як літературний критик.“

**Лука Луців.**

# Крок вперед.

**„Вперід“, орґан українського соціялістичного пролетаріяту.**

На днях появилося у Львові з датою 1. червня ц. р. перше число „органу українського соціялістичного пролетаріяту“ під написом „**Вперід!**“

В програмовій статті „Від Редакції“ читаємо:

„Український пролетаріят, вихований в клясово освідомлюючій школі життя й боротьби, сьогодні організаційно розбитий. Він існує, його кадри з кождим днем зростають і він розуміє це та відчуває, що він не може бути тільки обєктом, але важним субєктом, що він вповні заслужив на це, щоби рішати. Він домагається суцільної організації, яка дала би йому змогу стати тим, чим він уже давніше був, заохочуваний силою трийцятьлітньої традиції новочасного українського пролетарського руху на західно-українських землях, та розумінням ваги хвилини, яку зараз переживає не тільки український пролетаріят, але загалом робітнича кляса в цілому світі.

Висловом цього домагання клясово свідомого, на принципах міжнародного, революційного соціялізму вихованого українського пролетаріяту, являється наш орган. Покликує його до життя не каприз одиниць, закинутих на бездоріжжя науки й практики соціялізму, але всім добре зрозумілий переломовий момент і перспективи на ролю українського пролетаріяту в близькій і дальшій будучині.

Гуртувати й обєднувати, а не ділити й розбивати — наша ціль. Творити трівку, ідеольогічну плятформу, яка в сучасну хвилину розбіжности думок і внутрішної боротьби в соціялістичному таборі є дуже важною, але одночасно трудною річю — виясньовати і справляти дотеперішний наш шлях — наша мета. Гуртувати всіх ідейних робітників на пролетарській ниві, що розуміють важке положення, яким дорога доля українських працюючих мас, які бажають розквіту і значіння українській робітничій клясі — наше найблище завдання.

Ставлячи на першому місці клич **самостійности зорганізованого українського пролетарського руху**, диктований довголітнім досвідом і розумінням наших своєрідних відносин, ми далекі від того, щоби відділювати цей рух китайським муром від зорганізованого руху робітничої кляси инших народів. Навпаки, ми стверджуємо, що в боротьбі за пролетарські права, в боротьбі за оконечне здійснення кличів соціялізму ми рука в руку підемо з пролетаріятом инших народів, але **як рівнорядний член**, а не декоративний додаток без власної волі і ініціятиви“.

Розуміючи вагу **самостійности** руху українського пролетаріяту, вітаємо появу цього органу в пересвідченні, що цей клясовий рух щупко держатиметься й розвиватиметься на українській **національній** базі.

„Вперід“ появляється поки-що раз в місяць. Зрозуміння самостійности українського пролетарського руху буде тоді наглядне, коли його прихильники й визнавці подбають, щоби їх орган появлявся щонайменше раз в тиждень та оформлять той рух в рамках української соціялістичної партії.

# НОВИНКИ.

**— Свято І. Франка в Київі.** Київська комісія для вшанування 10-тих роковин смерти Франка рішила поробити заходи для перезвання Нестерівської вулиці в Київі на вулицю ім. І. Франка. Будинок, де нині міститься трудова школа, а де в 80-тих роках минулого століття проживав Франко, мають теж назвати школою імени Франка. Київська радіостація дістала припоручення передати по всій Україні при допомозі радіо коротку біографію Франка. Обходи по сільських будинках Київщини і по клюбах Київа почалися вже 25. травня. Академія Наук підготовляє врочисте наукове засідання присвячене памяти поета.

**— У 10-літні роковини смерти Франка** влаштувало Т-во українських студентів „Громада“ у Празі святочний концерт.

**— Зорієнтовані чужинці.** „Нає Вінер Журналь“ присвячує дня 26. ц. м. вступну статтю Петлюрі п. з. „Petljuras Glück und Ende. Ein verspäteter Schuss aus der Schlacht von Ploskinos“. „Плоскінос“ є це місцевість на Україні, де Петлюра вирізав на протязі **одного** дня десять тисяч (!) Жидів, не давши ні одного вистрілу. А гетьман насаджений Німеччиною в 1918 р. називається „Скоротовський“. Які факти з історії нашої революції, таке й їх освітлення в жидівськім деннику, якому зрештою вистачає звістка, що Жид убив Петлюру за жидівські погроми.

**— Памятник на могилі Драгоманова.** Серед української еміґрації в Болгарії і Чехословаччині виникла була давно думка вшанувати память великого українського вченого і громадського діяча Мих. Драгоманова поставленням на його могилі в столиці Болгарії Софії памятника. Заходами і при матеріяльній допомові політичних еміґрантів згаданих країн цю думку удалося зреалізувати. Будова памятника вже почалася й урочисте відкриття його відбудеться в день роковин смерти Драгоманова, 21. червня н. р. (на другий день Зелених Свят). Адреса Комітету будови памятника Бългаpія, гр. София, вул. Царь-Освободитель 22, проф. Паращукові для голови Комітету.

**— Конфіската української брошури.** Брошуру проф. І. Шимоновича п. з. „Західна Україна. Територія і населення“ сконфісковано за її тенденцію. Не знаємо, від коли прокуратура накладає свою руку навіть на тенденцію друкованого слова. Цеж зовсім минається з її компетенцією, але видно, що в Польщі все можливе...

**— Дві родинні трагедії.** Дня 26-го ц. м. трапились у Львові дві справжні родинні трагедії закінчені двома трупами. Дочка вбила сокирою свого батька, — брат застрілив свою сестру. Мотиви обох злочинів дещо споріднені. При вул. Ткацькій 38. мешкав Генрик Мартін, з жінкою сторожихою і дочкою працюючою у фабриці конверт „Наш папір“, від яких забирав увесь заробіток розтрачуючи на пиянство. Вертаючи пяний у ночі додому, сильно побивав їх, а коли не ставало грошей, продавав те, що попало під руку. Одної ночі по пиному загрозив дочці, що заріже її бритвою, яку сховав під подушку. Коли вночі він схопився з ліжка, дочка сокирою розбила йому голову. Арештована признається до вини, виправдуючи себе потребою самооборони та знущанням батька над нею та матірю. — При вул. Мулярській 64. студент Вінкентій Ахт застрілив свою 22-літню сестру, умово недужу, на яку після повороту з Кульпаркова находили стани божевільного шалу. Він хотів, так само, як Мартінівна, звільнити родину від страшного тягару, який тяжів на членах родини, що мусіли удержувати безнадійно недужу особу.

**— Ще самовбивство.** 28-літний залізничий носій Іван Ольшинський випив йодину внаслідок родинних непорозумінь. Коли вже ті, що звикли носити зранку до ночі чужі тягарі, не в силі знести тягару сучасного життя, то що казати про звичайних пасажирів на життєвому морі...

**— Дивна пожежа.** Згорів краківський ратуш. У центрі міста, в найблищім сусідстві всіх джерел ратунку проти вогню. Не помогли чотири відділи огневої сторожі ні всі сикавки, тим більше, що у водопроводах хутко забракло води. Місто над рікою не мало води для вратування осідку своєї голови та серця. Згоріла саля засідань міської ради, знищені кабінети міських голов, перегоріла стеля, згоріли портрети голов міста кисти Матейка, Похвальського, Аксентовича. Причина пожежі невідома. Одні шукають вини в електриці, инші у випадково кинenім сірнику. Вогонь повстав уночі і щойно коли розрісся над ранком, вартівники, що стояли під маґістратом, запримітили його.

**— Прикрий трикутник.** 34-літний львівський зарібник Михайло Колтун, щоби злекшити собі матеріяльне становище, взяв до хати комірника. А що мав тільки кімнату з кухнею, його жінка рішила, що комірник повинен спати в кімнаті на ліжку як і вона, а чоловік у кухні, на землі, на сіннику. Недурно комірник Унґер був обивачем, що робив матраци, ще й називався на імення „Зеліґ“, а чоловік пошилачем у власній хаті. Така



**Відгуки дня.**

## „Niepewne czasy“.

Галичина від часу, як опинилася в Польщі, не мала ще дотепер спокійної години. Як не посуха — то арешти, як не арешти — то голод, як не голод — то знов арешти. А все те: „niepewne czasy“.

— Niepewne czasy, proszę pana! — зітхає сокальський староста, конфінуючи адвоката Ріпецького.

— Niepewne czasy! — жаліється поліціянт, заміряючись на тебе прикладом кріса.

— Niepewne czasy! — мотивує заложення кайдан на руки політичного діяча — якийсь тайний ангел-хоронитель.

Під знаком тих непевних часів живуть у нас усі, якщо це загалом можна означити словом „живуть“.

Не зважаючи на поданий вгорі заголовок, вислала львівська Торговельна Палата одного українського ремісника в обїздку по Галичині для влаштування курсів по провінціональних містах.

Той ремісник добре виправляє шкіри, тому виправився в дорогу теж несогірше. Забрав у валізу метрику уродин, посвідку шлюбу, квіти заплаченого податку, військову книжку, свідоцтво моральности від поліції і від тещі, „dowód osobisty“ і ще пару документів, конечних у республіці з найкращою конституцією.

Сів у вагон і, читаючи статті в польських часописах п. з.: „Popierajmy przemysł krajowy“, заїхав у Старий Самбір.

Певний своєї нетикальности, взявся зараз до роботи і відбув дві лекції з учасниками курсу.

На третю лекцію зайшов до нього поліціянт міський з шаблею і жандарм з найданками.

Жандарм з місця почав допит:

— Co pan tutaj robi za zgromadzenia i od jakiej partji?

— Курс гарбарства, білоскірництва, кушнірства на поручення Торговельної Палати.

— Dokumenty i uprawnienia?

Ремісник відчинив валізу і розложив документи на столі, на лавках і на підлозі.

Жандарм переглянув усе уважно, ствердив, що все в порядку і — арештував ремісника.

Зробивши ще досить побіжну ревізію в готелі, відвів небезпечного пташка до староства. Після списання протоколу випущено його тимчасово на волю з тим, що має віднхати найближчим поїздом до Львова. Висланник Торговельної Палати відїхав до дому, докінчуючи по дорозі читання статтей на тему розросту краєвого промислу.

Вчора явився він у нашій редакції і розповів цілу історію з обуренням та слідами недавного перестраху.

Але на мою думку влада не зробила тут нічого протизаконного. Кожне ремесло, кожний промисл може стати небезпекою для цілости держави. А вже найскорше з усіх — може стати чейо гарбарство.

Ануж український ремісник навчить своїх учеників гарбувати шкіру не тільки куниць і лисів, але і... свиней та ослів!?

*Галактіон Чіпка.*

періоду його літературної творчости. Головний хід його думок такий: українська нація вбога, українська нація поневолена, вона без вищих суспільних кляс і без надії, щоби вони скоро витворилися. Нація дрібних селян і робітників. Тому визволення нації і відродження її питомої культури можливе тільки шляхом соціяльно економічного визволення цих найнижчих кляс. А знов останнє визволення можливе тільки шляхом побіди міжнародного соціялізму.

Ця схема суспільно-політичного міркування відома з багатьох варіянтів, з якими ще і сьогодня можна стрінутися в деяких українських колах. І нема сумніву, що сам Франко довгий час, а з деякого боку: навіть до самої смерти вірив щиро, що такий шлях справді веде до цілі. Нема людини, котра не відчулаб цілої величі, яка міститься в цім світогляді. Суспільно-економічне „визволення“ і визволення культурно-національне за одним махом! Повна національно-політична самостійність, повна свобода культурного розвитку і при нім повна рівність соціяльна, рівність станів і кляс, достаток і матеріяльне забезпечення загалу, — хіба може людська уява вимріяти кращий рай на землі! Тому не дивниця, що стільки місця в поезії Франка займає славословлення таких небесних ідеалів як: вселюдське братерство, вольність, любов, справедливість, щастя, одночасно безпощадна боротьба з тими всіма силами, які вичисленим ідеалам суперечать та не дають їм здійснитися. Або настрій, в якім Франко писав всі ті оповідання, які згодом увійшли в збірку під характеристичним наголовком: „В поті чола“. Цікаво, що Драгоманів, пишучи відому передмову до цієї збірки, ні один раз не згадує в ній про значіння творчости Франка для української нації взагалі. Натомісць є там постійно мова про „найбільшу частину людности“, про „простий народ“, про прихильність для „люду“, тощо. Драгоманів цілком ясно вказує на мистецьку ціль такого роду літератури. Вона, оця література, має будити прихильність до „нашого“ простого люду і кликати освічених людей, щоби вони обернулися до того люду як до брата, а без такого суспільницького підкладу — література є без значіння. Але що така література має бути в першій лінії інструментом для самоозначення української нації в світі, цього Драгоманів — на жаль — не підкреслював. Нація яко така, не є для нього цілю сама про себе. Ціль для нього є соціяльний рай на землі, а нація є тільки одним із засобів до створення цього раю.

(Докінчення буде.)

Ясно, що не „погроми" на Великій Україні (відомий нам тільки проскурівський погром, описаний вичерпуючо в календарі „Просвіти" на р. 1926), але инші мотиви спонукали російського Жида (а мабуть горожанина Рад. України, на що вказують перші вістки, які подають його українську „національність", себ-то державну приналежність) не лише віддати три кулі до переходячого вулицею С. Петлюри, але ще й знущатися над упавшим і окровавленим. Ясно, що тут не йшло про револьверову демонстрацію, тільки певність смерти С. Петлюри, про безумовну певність його усунення з реєстру живих раз на все. Очевидно, скритоубійчий вчинок російського Жида не лишиться без наслідків.

Симон Васильович Петлюра родився 10. травня 1879 р. в убогій міщанській сімї на Полтавщині. Освіту здобував в початковій школі, а опісля в духовній семинарії, де працював в таємній „Тарасівців", якої метою було змагання до повного відродження української нації. Після скінчення духовної семинарії перейшов на університет. На початку 1900-років був одним з основників Р. У. П. (Революційної Української Партії), яка — mutatis mutandis — відграла на Наддніпрянщині ту саму ролю, що в Галичині стара радикальна партія.

На той час припадає могутній здвиг новітнього українства. Р. У. П. виставляє й обґрунтовує домагання самостійної України. І треба признати, що — не зважаючи на всі дальші перипетії своєї діяльности — С. Петлюра остав тому постулятові вірним до самої трагічної смерти. Р. У. П. була родоначальницею инших політичних партій на Великій Україні. З неї повстала згодом між иншим УСДРП. (Українська Соц. Дем. Робітнича Партія). В її рядах як передовик найшовся і С. Петлюра.

Покійний, не покидаючи рук працював серед селянства й робітництва, голосив нові ідеї, виставляв кличі, освідомлював, гуртував, организував, проявляв незвичайну живість і рухливість, цупко тримаючись українського національного ґрунту. Був добрим агітатором й організатором, знаменитим бесідником, передовим публіцистом, помітним письменником-критиком, визначним громадським діячем. А праця його розвивалася серед безнастанних переслідувань з боку царської охрани. Тюрма, заслання, еміграція — ось що супровожало його громадську діяльність. Пок. Петлюра був одним з тих, що піддержували тісні звязки з Галичиною, де й побував кількома наворотами.

В часі першої російської революції (1907—9 р.) С. Петлюра був керманичем українського соц.-дем. органу „Слово". З настанням доби пореволюційної реакції на Україні перенісся до Москви, де редагував знаменитий український журнал в російській мові „Украинская Жизнь".

Велика революція застала його на скромному становищі урядовця „Союзу земств і міст". Вже перші революційні блискавиці покликали його на Україну і запрягли до незвичайно важкої праці при організуванні початків українського війська.

На початку травня 1917 р. відбувся перший Всеукраїнський Військовий Зїзд, який покликав до життя Генеральний Військовий Комітет. На його чолі став С. Петлюра. На другому Всеукраїнському Військ. Зїзді в червні 1917 р. Петлюра знову ввійшов до Ген. Військ. Комітету, кидаючись на всі боки, щоби в часі анархічної керенщини створити сякі-такі основи української військової сили. В добі перш. наступу (за Центр. Ради) червоних військ на Україну під проводом Муравйова С. Петлюра був отаманом козацького коша, стояв на чолі „чорних гайдамаків", воюючи з більшовиками і грабіжниками.

Після окупації України німецькими й австро-угорськими військами в добі гетьманщини С. Петлюра перейшов — так сказатиб — примусово на фронт мирної праці. Селянство Київщини вибрало його головою Київського Губерніального Земства, а всі губерніальні земства України головою Всеукраїнського Союзу Земств. На тому становищі розвивав він широко закроєну діяльність. Та журба долею України нераз змушувала його підіймати свій авторітетний голос в обороні українського населення проти окупаційних властей і гетьманського режіму. Відомі є його відкриті листи і відзиви до німецького народу з р. 1918. Це завело його до тюрми. Здобувши волю по кількох місяцях, негайно виїхав до коша Січових Стрільців в Білій Церкві, закликаючи селянство до повстання, підготовлюваного „Українським Національним Союзом". На чолі повстання стала Директорія під головуванням В. Винниченка, а на чолі повстанчого війська С. Петлюра — як головний отаман і член Директорії. Повстанчий зрив української селянської маси довів до ліквідації гетьманської влади на протязі одного місяця. Дня 19. грудня 1918 р. С. Петлюра на чолі війська вступив в золотоверхий Київ. Була це кульмінаційна точка успіхів і слави Гол. Отамана.

Від тієї хвилі події котяться по похилій площині. Революція, громадянська війна, зазіхання ласих і ненаситних сусідів, розтіч серед війська, війна на два фронти, непорозуміння в Директорії, санітарна й всяка инша бльокада України. В найбільш неприятливому моменті, коли серед лун і пожарищ, розтіч обхоплює найширші громадські кола, С. Петлюра переймає верховну владу, бореться на чолі останків війська за здійснення ідеї державної незалежности України, відкидаючи всі компроміси. Ні, не всі! Припертий до муру, замкнений в чотирокутнику смерти, одначе непохитний у вірі в слушність справи, за яку йде боротьба, він кидається в польські обійми, резиґнує у варшавській декларації (в грудні 1919 р.) і у варшавській умові (в квітні 1920 р.) зі західно-українських земель. Втративши через те базу в галицько-українському громадянстві, непіддержаний належньо, а навіть обманюваний й використовуваний своїми „союзниками", він сходить з великої арени.

Цей резиґнаційний акт зі західно-українських земель був висловом розбіжности двох основних принципів української національної політики: незалежности і соборности. С. Петлюра, не знаючи своїх „союзників", думав, що йому вдасться врятувати незалежність коштом соборности. Це його найбільший прогріх, від якого не вільні й представники західно-української політики.

Після ріжних спроб при допомозі чужих сил підняти українську справу, С. Петлюра кінець кінців мусів ковтати гіркий хліб еміграційної безвиглядности, спершу в Польщі, а опісля у Франції, де й злочинна рука поклала край його життю. Не знаємо, які пляни на будуче оживлювали його, зрештою це менше цікаве.

С. Петлюра не був ворогом Галичан, як дехто намагається його представити; ті вороги крилися в його окруженні. Без сумніву після гіркого досвіду жалував свого варшавського кроку. Був людиною ідеї, яка не знала, що то особиста матеріяльна користь, всеціло відданий справі, людиною великої відваги й ще більшої віри, наймаркантнішою постаттю, що звилася на горизонті нашої історичної „Sturm u. Drangperiode". Не хочемо видавати аподиктичного осуду про незвичайно багату діяльність С. Петлюри в пересвідченні, що безпристрасна будуччина відведе йому належне місце в історії укр. визвольних змагань.

# Й. С. Махар про І. Франка.*)

Оцими рядками не маю на меті накреслити повний образ взаємин між обома, зазначеними в заголовку поетами. На це вні не має місця в часописній замітці, ані не має в мене відповідних матеріялів, бо дуже правдоподібно, що Франко знався й особисто з Махаром, котрий від 1891 р. перебував стало у Відні, де й автор „Мойсея" жив довший час у 90-их рр. Тут хочу тільки спинитися на одному моменті, на статті-фейлєтоні Махара, друкованім у празькому дневнику „Час" (редагованім Ів. Гербеном) з дня 15. травня 1897 р. п. з.: „Adam Mickiewicz", підписаним знакою — ву —.

Як уже сам заголовок вказує, мова тут про трагічну для Франка його статтю з віденського „Zeit-у" (8. V. 1897) про Міцкевича. Тому, що статейка ця ізза свого заголовка може уйти уваги навіть пильним бібліографам, зважуюся звернути на неї увагу, користуючись нею із книги: I. S. Machar: „Knihy feuilletonu", II., Праґа 1902, ст. 89—91.

Подавши в кількох рядках зміст Франкової статті, писав Махар:

„Д-р Франко не вцілив. Розумію його положення: Українець, син Поляками гнобленого народу, особисто дітковний (міністри Маделєйський і Рітнер не дозволили йому заняти катедру університетського доцента), хотів влучити своїх противників у найчутливіше місце: в їхню гордість. Польський нарід, не маючи своєї держави, своєї відрубности, гордиться сьогодні тим своїм місцем, яке заняв колись в духовому житті між слявянськими народами. Туди, здається, мірив д-р Франко. Та взяв він спису з обоюдним вістрям: політичним і літературним. Політично є дуже добре виміряно. Вгорі, Поляки, де виявляєтеся слабими, де не стає вам переваги й сили, — там ви є зрадниками, Валенродами і цій зраді даєте ореол (gloriolu) патріотизму, геройства; в долині (підчеркн. Махара) ви є тиранами, опирами, деспотами".

Так розумів Махар Франка, автора статті у від. „Zeit-і". До цього треба би ще додати, що недавно перед тим відбулися сумної слави „галицькі вибори", про які, — по заяві галицького намісника, що вони відбулися „спокійно", — не можна було навіть поінформувати вірно світ, бо віденські часописи не друкували дописів із Галичини.

*) Йосиф Сватоплук Махар (род. 1864), поет і суспільник-фільософ, займає одно з перших місць в сучасній чеській літературі. Своїм творчим темпераментом схожий до Франка, який і перекладав його на українську мову.



Д-р ПАВЛО ЛИСЯК. 2)

# Творець-велит.

## В десятилітні роковини смерти Франка.

На особі й терені діяльности Ів. Франка перехрещувалися ріжні обєктивні й субєктивні впливи. Довгі літа блукав він по межах соціялістичної доктрини, поки вкінці рішучо й безкомпромісово не став на бік націоналізму. Згодом почав він висвободжуватися із балясту байдужої „науковости". Доказ: Ціла серія чисто літературних і вершинно-зрілих творів, які тоді вийшли зпід його пера. І цілком певно можна припустити, що аж у пятій, шостій і дальших декадах свого життя Франко був би станув на найвищих шпилях своєї письменської творчости. Щойно тоді він, немов старий Фавст, що перейшов всі жари палкого кохання і ледяну студінь важких сумнівів та заглянув до всіх закутин людського знання і людської душі, міг був з олімпійською усмішкою на устах і суверенним опануванням письменської форми приступити до зроблення остаточних підсумків з досвідів свого життя. На жаль, так не сталося. І тому, не вважаючи на безмірне богацтво, цей письменський труд Франка переходить до нашої історії всеж таки як величаво закроєне торзо.

На цьому місці слід і торкнутися слабих сторін Франкової музи. Згаданий попередньо універсалізм Франка мусить у кожнього викликати щирий подив шириною свого інтелектуального зацікавлення. По просту: в цій людині сидів не один інтелект, а десять, чи більше. Цілком добре можна уявити собі Франка як ученого історика літератури, як дослідника старовини, як етнографа і фолькльориста, як політичного історика, як соціольоґа, економіста, літературного критика, фільософа і релігійного дослідувача, газетного публіциста і що вам завгодно. Кожна з вичислених тут ділянок людської культури і знання, як би Франко був присвятив себе їй всеціло! — булаб могла лічити його своїм чоловим передовиком. Але діло в тому, що Франко блистів великим талантом і невсипущою роботящістю в кожній із них. Отже тому, виринає питання: як дивитися на них всіх разом вкупі. Для прикладу можна вказати на універсалізм Гете або Леонарда да Вінчі. Велику частину свого життя присвятив Гете не тільки літературі і взагалі мистецтву, але також природничим студіям, студіям з ділянки оптики, геольоґії, історії мистецтва й ин. Відомо також, що Леонардо був нарівні ґеніяльний маляр, архітект, цизелір, як і анатом, природник, технік і винахідник. Одначе універсалізми Леонарда і Ґете, кожен про себе, являються висловом вищої творчої єдности. Від зацікавлення і досліду живої та мертвої природи веде в Ґете простий шлях до його фільософічного пантеїзму, який як величавий світогляд проявляється не тільки у його великих поемах, але і в найменшому ліричному віршику. Отже цікавість Ґете до передісторичних скаменілих останків або правил людського видіння не є тільки звичайною цікавістю, яка з рештою його духового єства не стоїть в жадному ґенетичному звязку. Ні, це гармонічний голод творчої душі. Так само віднаходять інтуїтивні глядачі в малярських поемах Леонарда — його конструктивну душу архітекта чи інжиніра.

А проте беручи це все під увагу, ми, навіть при найліпшій волі, не в силі зрозуміти, чому Франко, автор „Мойсея", лірик, творець відомих оповідань і романів, взагалі Франко, якого ми всі знаємо і кохаємо, мусів бути автором, зрештою: знаменитої праці нпр. про „Чудо св. Климента в Корсуні". Критичного сумніву, який збуджується при аналізі сторони письменської діяльности Франка не можна назвати настирливим бажанням винайти пляму на сонці. Навпаки, такий сумнів можна радше назвати висловом горячого бажання сучасного покоління: мати Франка справді великим і без найменшого заміту. А головне: висловом жалю, що стільки сердешнього труду в цього велитня праці пішло на такі речі, які так саме добре могло було зробити багато-багато инших. Хіба сучасне наше покоління в пору національної катастрофи, в момент повної розтічі в наших рядах, в цю справжню страшну вальпурґієву ніч, коли, здається всі зорі неба на землю попадали — може живитися от хоч би славістикою Франка? Між нею та головною вайкою його наукової прози і літературною подобою Франка немає майже жадного причинового звязку. Хіба може за винятком одних прекрасних віршів на староруські теми, які без сумніву належать до архитворів української поезії. Франко, зрештою, сам чув в своїй душі тягар цього викиду, бо буцім то щиро повідав про свій „ремісничий" труд, про службу мистецтва вищій ідеї, але одночасно в моменті поетичного захвату жалівся, що з його глубини плачуть всі невисловлені думки і почування немов діти за батьком. За цими змарнованими і невисловленими думками Франка та його почуваннями плаче спрагнене львиного молока вбоге і нещасне сучасне українське покоління.

Другий важний момент — це суспільно-політична ідеольоґія Франка. Виявлена вона в безлічі поетичних і прозових творів середущого